

Vaja 15 Težno nihalo

Jure Kos

8.1.2022

Uvod

Nihajni čas matematičnega nihala (točkastega telesa na breztežni nitki), ki niha nedušeno in z majhno amplitudo, je:

$$T = 2\pi\sqrt{\frac{l}{g}}$$

Pri tej vaji želimo izračunati gravitacijski pospešek Zemlje. Pri tem uporabimo popravke, ki nam zgornjo formulo naredijo natančnejšo. Tako dobimo natančnejšo formulo za g :

$$g = l_0\left(\frac{2\pi}{T}\right) \cdot \left[1 + \frac{1}{2}\sin^2\frac{\alpha}{2} + \frac{2}{5}\left(\frac{r}{l_0}\right)^2 - 1/6\frac{m_z}{m_k} + (1+k)\frac{\rho_{zr}}{\rho_{F_e}} + \left(\frac{\Lambda}{2\pi}\right)^2\right]$$

Potrebščine

1. Nihalo, obešeno na strop,
2. merilo z zrcalcem, pritrjenim na zidu,
3. vrvica,
4. štoparica,
5. kljunasto merilo,
6. vžigalnik.

Meritve

št. nihajev	t_01	t_02	t_03
5	00:14,2	00:11,8	00:14,9
10	00:28,9	00:26,8	00:29,7
15	00:44,6	00:41,6	00:44,6
20	00:59,4	00:56,5	00:59,4
25	01:14,1	01:11,3	01:14,4
30	01:29,2	01:26,3	01:29,3
35	01:44,1	01:42,1	01:44,1
40	01:59,0	01:55,9	01:59,0
45	02:13,9	02:10,9	02:13,8
50	02:28,7	02:25,8	02:28,8
55	02:43,7	02:40,6	02:43,7
60	02:58,6	02:55,5	02:58,6
65	03:13,5	03:10,4	03:13,3
70	03:28,3	03:25,3	03:28,2
75	03:43,1	03:40,1	03:43,1
80	03:58,0	03:55,0	03:58,0
85	04:13,1	04:10,0	04:13,0
90	04:27,8	04:24,8	04:27,8
95	04:42,5	04:39,7	04:42,5
100	04:57,7	04:54,6	04:57,5
105	05:12,5	05:09,4	05:13,1
110	05:27,4	05:24,3	05:27,2
115	05:42,3	05:39,2	05:42,1
120	05:57,2	05:54,1	05:57,0
125	06:12,1	06:08,9	06:11,9
130	06:26,7	06:23,8	06:26,7
135	06:41,9	06:38,7	06:41,7
140	06:54,6	06:53,6	06:56,5
145	07:11,6	07:08,5	07:11,4
150	07:26,4	07:23,3	07:26,3

Slika 1: Meritve nihajnih časov

$l=210 \text{ cm} \pm 0,1 \text{ cm}$
 $a=4,3 \text{ cm} \pm 0.05 \text{ cm}$
 $h = 5,3 \text{ mm} \pm 0,01 \text{ mm}$
 $r_z=0,75 \text{ mm} (1 \pm 0,013)$
 $r = \frac{-h^2 - \frac{a^2}{3}}{-2h} = 6,07 \text{ cm} (1 \pm 0,015)$
 $x_0 = 20 \text{ cm}$
 $x_{150} = 14,6 \text{ cm}$

Izračuni

Izračun povprečnega nihajnega časa:

Najprej smo izračunali čase 5 nihajev za vsako vrstico meritev. To smo naredili tako, da smo odšteli čas v absolutnih enotah in s tem dobili časovno razliko. Tako smo naredili povprečje vseh meritev, ki je prišlo $\overline{t_{5_1}} = 14,8675 \text{ s}$ za prvo meritev in tako dobili povprečen nihajni čas enega nihaja prve meritve kot $\overline{t_1} = 2,9735 \text{ s} (1 \pm 0,00274)$. Seveda to ponovimo za vse 3 meritve in s tem lahko rezultate zapišemo v tabeli kot

Meritev	1	2	3
Nihajni čas [s]	2,9735	2.9414	2.9817
Napaka [%]	0,269	0.2719	0.2683

Tabela 1: Meritve nihajnih časov

Iz vseh treh meritev lahko izračunamo povprečen čas \bar{t} , s katerim izračunamo pospešek kot

$$\bar{t} = \frac{t_1 + t_2 + t_3}{3} = 2.9655 \text{ s} (1 \pm 0.00155)$$

Za uporabo zgoraj napisane formule potrebujemo izračunati še neznane količine.

Logaritemski dekrement izračunamo po formuli $\Lambda = \ln\left(\frac{x_n}{x_{n+1}}\right)$, kjer je $x_n = x_0 e^{-\beta n T}$ amplituda n-tega nihaja. Izrazimo lahko β kot

$$\beta = -\frac{\ln\left(\frac{x_n}{x_0}\right)}{nT}$$

[n=150] x_n in x_0 poznamo

$$\beta = 5,021 \cdot 10^{-4} \cdot (1 \pm 0,03)$$

Izračunamo dalje

$$\Lambda = \ln \frac{x_0 e^{-\beta n T}}{x_0 e^{-\beta (n+1) T}} = T\beta = 1.488 \cdot 10^{-3} (1 \pm 0,039)$$

Izračunajmo še odklon nihala. Tega dobimo kot

$$\sin\alpha = \frac{x_0}{l} \longrightarrow \alpha = \arcsin\left(\frac{x_0}{l}\right) = 5,46^\circ$$

Za izračun potrebujemo le še masi krogle in žice

$$m_k = \frac{4\pi r^3}{3} \rho_{Fe} = 7,3kg(1 \pm 0,03)$$

$$m_z = \pi r_z^2 l_0 \rho_{jeklo} = 0,0308kg(1 \pm 0,026)$$

Izračun gravitacijskega pospeška

Zdaj lahko vstavimo vse številke v formulo za gravitacijski pospešek in dobimo

$$g = 9,80624 \frac{m}{s^2}$$

Po izračunu napake dobimo

$$\Delta g = 2,3 \cdot 10^{-3} \frac{m}{s^2}$$

Dobimo končno vrednost:

$$g = 9,80624 \frac{m}{s^2} \pm 2,3 \cdot 10^{-3} \frac{m}{s^2} = 9,80624 \frac{m}{s^2} (1 \pm 0,000235)$$

Za primerjavo lahko izračunamo pospešek z uporabo formule za matematično nihalo

$$g = l_0 \left(\frac{2\pi}{T} \right)^2 = 9,856(1 \pm 0,0059) \frac{m}{s^2}$$